

Gamal Engkultúr

Hordaland fylke
Emne nr 12.Oppsta. av Trygve Myr
adv. Frelle, Etne

Oppsta. etter gamle folk sine forteljingar

1. Ståttemarka umfanfor børgarden kalla dei
heimboenÅkra og åttelega kalla dei Ståttemark
som hadde vore oppbrotan (vare åker)Eng har ikkje vore vanleg bruke før,
men er vanleg no i nyare tid.Men det kan gjerne ha vore bruke
i eldgamle tid. Prestegarden i Etne
heiter t. d. Enge.Gamle folk snakke om at dei
slo åkrane - eller at dei heid
på med langhøjet - eller hevdahøjet
Højet på ugjøbla inmark kalla
dei stutthøjet.Dei hadde langhøjet og stutthøjet
i kvar sitt rom - i løa. Langhøjet -
Stutthøjet.Tøft (topf) kallar me endå
hogrommet i løa.Langovsløtt og stuttorvsløtt
er gamle nemningar som framleis
er bruke

2. Dei rydja slåttmarka for laus stein
kvist og laur om vārane.

Laur og kvist pake dei saman :

Ringar - rydjaringer - som vart
bende. Oska vart leggante i vord.

Dei rydja jant vekk stein som dei
vann med og la han i røyser
altmed eller oppå store jordgaste
steinar

3. Mosevaken eng satte dei jant oske
på, men dei gjorde sjeldan noko
meir, for det kom så mykje kløver
eller oska at det trængst ikkje.

Det hende at dei satte "høyfrie"
i åkrar som skulle leggast att.

4. I vass-gjukk jord tok dei stundom
opne gjøfter

På somme gader hadde dei
sommargjø, "fethis" som dei vatt
snyttkjym i, og der nytta
dei sommargjøde. Men denne
gjøde lag alltil i se under
i ferdopane og i sol og vind,
så ho var mykje utvorna.

5. I dei eldre tider hadde dei så
mykje åker på gardane at
det vart ikkje noko gjødes
att til böen. Men etter dei
tok til med poteter, minke
gyrne åkervidda - og så tok
dei til å gjøde beste engar.

Eng fin ikkje dei rekna noko
viss gjødemengd t. d. for måtel.

Dei gjøde etter beste skjønn
og etter som dei hadde å ta av.

6. Eng som var gjöðla, kalla dei hevdabi - . Forst av denne bæn kalla dei hevdahög eller hevdafar.
7. Det var ikkje så sjeldan for at trisa på brattlendte gartar stod övst på innmarka for at „landet“ som alltid rann vekk, skulle gjöðla.

Årmane lag jant på haugar eller i bakkar slik at siget på dei kinnu gjöðla böstykke nedanfor. Og likeins av den grunn at åkeren var utlegare og årvist skjen på slik tinn og lett jord.

8. Enga var gjöðla om våren. Dei bruka møksete og veltelasset. Spreidte med greip (tregreip) og omledda gjöðla med mølle-rive ~~med~~.

Gjödelskema og ganggreipen kom i bruk på dei fleste gartar for en 60-70 år sidan, men på yngre brattlendte gartar har dei bruka møkseten like til den siste tid.

For ca 40-50 år sidan var det ikkje så uvanleg at dei køypte ein risvedslae over møka eller ho var spreidd med greip og omledda ho sjuv på den måten.

Gjödelskora (mosakora) kom litt etter kvart i bruk ved arkindestreifer, men ein kinnu sjå folk koya risvedslae lenge etter på for somme gartar.

4,
9. Å lata kvotene heita på slåttemarke var vanleg. Det var skott på høz som var grunn til dette. Og elles trinke dei at graset vaks så mykje tettare der det vart heita at det i stor mon vog opp skoten

10. Ho vart det mein og mein til det at dei ikkje heita på den dykke ruga. Men elles er det nokon vanleg i Etna mange stater endå at dei let kvotene heita på b'ane om høvsten. Vårberinga er det så i s'ia slutt med.

12. Ukjent hr.

13. Kvotene lög uto mest alle stater. Sommarfjøs har det var skott på av. Og dei fd som er, er ikkje så skott gande. Det var vel helst beste engkuehin og stene krav til sterk gjødsling som gjorde at det vart bevt sommarfjøs.

14. Kvotene vart ikkje sett på noko innhegning om natta. Dei gjekk fjell på og.

15. 16. 17. 18 ukjent

19. Kvi og tra er vanlege namn på innhegna birstykke på skott mange gardar. Dei ligg alltid oppstil utmarka og vert jamt brukt til heite høvst og var nær det er snarlt om marken i utmarka. Slike innhegde var aldri gjødsle i same tid.

Fjord. Etne

I samarbeid med
KULTURGEOGRAFISK REGISTRERING
PÅ VESTLANDET

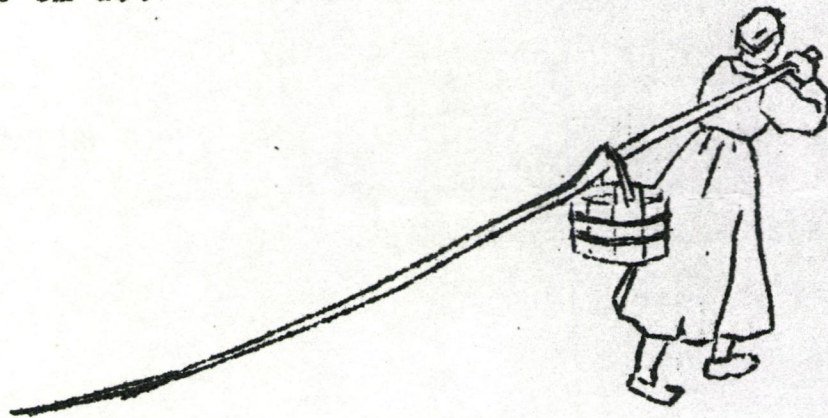
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEHUSEL.
BYGDGY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bötta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampa over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Nei

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ?

Nei

Har ein bruka kumøkk til brensel ?

---

*Hordaland fylke
Vnje i Etne 21/3. 1949*

3036

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Tnygne Vnje